

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרִשְׁת תּוֹלְדֹת

ב' כסלו תש"פ

יציאת השבת:

17:14

ירושלים: 17:15

הפטרה: משא דבר ה'
ברכת הלבנה החל מליל רביעי
יציאת השבת ר"ת 17:35
גיליון 555

כניסת השבת:

16:02

ירושלים: 16:00

לייסד את בית יעקב

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

לאחר שנים רבות של עקרות - רבקה נפקדת. ואולם הריונה של רבקה סוער, עד כדי כך שרבקה אומרת: "אם כן למה זה אנוכי?" אמירה תמוהה, שהרי רבקה חתנה כל כך להריון, ולמה יחשב בעיניה צער ההריון כל-כך מול הלידה? על הפסוק: "ויתרוצצו הבנים בקרבה" - מעיר רש"י 'מקרא זה אומר דרשני', ומביא את דרשת חז"ל: "כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרנס לצאת. עוברת על פתחי עכו"ם, עשיו מפרנס לצאת".

לפי דרשה זו מובנת תמיהתה של רבקה "אם כן למה זה אנוכי?" רבקה תמהה, איך יתכן שהעובר שבקרבה "מתעורר" בעוברה על פתחי תורה, ואותו עובר מתעורר גם על פתחי עבודה זרה? ועל דרך הדרש, שבהרגישה התרוצצות זו גם על פתחי עבודה זרה שאלה: "אם כן למה זה אנוכי?" כלומר, בידעה כי עתיד זרעה להתחייב באמונת האל וביחודו "אנוכי ה' אלוקיך", לפיכך אמרה היא, אם העובר מתעורר לחיים מול פתחי עבודה זרה, א"כ למה זה הציווי 'אנוכי'?

פתרון התעלומה נעשה על ידי הליכת רבקה לדרוש את ה'. בימינו יש בדיקת הדמיה בהריון, אבל רבקה זוכה לבדיקה רוחנית, שאין עליה עוררין, הרואה לא רק את מצבו הפיזי של העובר, אלא גם את מצבו הרוחני! וכך נאמר לרבקה בבית מדרשם של שם ועבר: "שני גויים בבטןך ושני לאומים ממעיך יפרדו ולאום מלאום יאמץ ורב יעבוד צעיר". התעלומה נפתרה, לא מדובר בעובר אחד, אלא בשנים שיפרדו דרכיהם מבטן ומלידה. האחד נוטה מבטן לפתחי תורה והאחר לפתחי עבודה זרה. כבר מנבואה זו יודעת רבקה כי רק בן אחד ימשיך את דרכו של יצחק בדרך התורה והמצוות, ואם נודע לה דבר זה, הרי היא מחויבת לסייע לו בזה. ואכן רבקה מושילה לייסד את בית יעקב ולקדש את שם א'לוקי ישראל.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

רבי יהודה הנשיא ואנטונינוס קיסר

דרשו חז"ל על הנאמר בפרשתנו: "שני גויים בבטןך ושני לאומים ממעיך יפרדו ולאום מלאום יאמין" – אל תקרי גויים אל גיים, (לשון גאון וגדלות). אמר רב יהודה אמר רב: אלו אנטונינוס ורבי שלא פסק מעל שולחנם לא צנון ולא חזרת ולא קישואין, לא בימות החמה ולא בימות הגשמים". (עבודה זרה יא, א).

בספר קדושה ומלכות (לרבי נפתלי כ"ץ) פירש על הגמרא בברכות נו ע"ב, מה שאמרו רבותינו "כל מקום שנאמר שני הרי ששניהם שוים", והרי על הפסוק 'ויתרוצצו הבנים בקרבה' פירש רש"י: "בשעה שהיתה עוברת לפני בתי מדרשות היה יעקב מפרכס לצאת ובשעה שהיתה עוברת לפני פתחי עבודה זרה היה עשיו מפרכס לצאת", וכיצד שניהם שוים ואינם עובדים לאל אחד? ואולם בימי רבי ואנטונינוס נתקיים מאמר זה וכמובא בספרי הקבלה שאנטונינוס ורבי היו גילגול עשיו ויעקב ממש. ולפיכך נקרא רבי יהודה **נשיא** ראשי תיבות: **נ**יצוץ **ש**ל **י**עקב **א**בינו, ושני אלו היו שוים, שני גיים קדושים.

כידוע, רבי סידר את רוב המשניות הערוכות לפנינו וכמובא ביבמות סד: "מכדי מתניתין מאן תקין? רבי". סידור זה התאפשר לאור קשריו ההדוקים של רבי עם אנטונינוס הקיסר הרומי.

ואולם ישנה מחלוקת בראשונים האם רבי יהודה הנשיא ערך את המשניות בסדרים בע"פ בלבד או אף כתב את המשניות. לדעת רש"י (מסכת עירובין סב ע"ב ד"ה 'כגון מגלת תענית דכתיבא ומנחא'), רבי ערך בלבד את המשניות אבל לא כתבן, וז"ל: "להכי נקט מגילת תענית שלא היתה דבר הלכה כתובה בימיהן אפילו אות אחת חוץ ממגילת תענית, ולהכי קרי לה מגילה".

לעומתו דעת הרמב"ם, שרבי אף כתב את המשניות, וכמו שכתב הרמב"ם בהקדמתו למשנה תורה וז"ל: "רבינו הקדוש חיבר המשנה. ומימות משה רבינו ועד רבינו הקדוש לא חיברו חבור שמלמדין אותו ברבים בתורה שבעל פה. אלא בכל דור ודור ראש בית דין או נביא שהיה

באותו הדור כותב לעצמו זכרון השמועות ששמע מרבותיו והוא מלמד על פה ברבים. וכן כל אחד ואחד כותב לעצמו כפי כחו מביאור התורה ומהלכותיה כמו ששמע. ומדברים שנתחדשו בכל דור ודור בדינים שלא למדום מפי השמועה אלא במדה משלש עשרה מדות והסכימו עליהם בית דין הגדול. וכן היה הדבר תמיד עד רבינו הקדוש והוא קיבץ כל השמועות וכל הדינים וכל הביאורים והפירושים ששמעו ממושה רבינו ושלמדו בית דין שבכל דור ודור בכל התורה כולה וחיבר מהכל ספר המשנה. ושגנו לחכמים ברבים ונגלה לכל ישראל וכתבוהו כולם. ורבצו בכל מקום. כדי שלא תשתכח תורה שבעל פה מישראל".

בימי רבי נשנית משנה זו... לפי שמשרבו תלמידי שמאי והלל שהיו לפניו שלושה דורות רבו מחלוקות בתורה ונעשית כשתי תורות מתוך עול שעבוד מלכויות וגזרות שהיו גוזרין עליהן ומתוך כך לא היו יכולים לתת לב לברר דברי החולקים עד ימיו של רבי, שנתן הקב"ה לו חן בעיני אנטונינוס מלך רומי (כדאמרין בע"ז) ונחו מצרה, ושלח וקבץ כל תלמידי ארץ ישראל. ועד ימיו לא היו המסכתות סדורות אלא כל תלמיד ששמע דבר מפי גדול הימנו גרסה ונתן סימנים 'הלכה פלונית ופלונית שמעתי משם פלוני'. וכשנתקבצו אמר כל אחד מה ששמע ונתנו לב לברר טעמי המחלוקת דברי מי ראויין לקיים וסידרו המסכתות, דברי נזיקין לבדם ודברי יבמות לבדם ודברי קדשים לבדם.

בית שערים מקום קבורת רבי יהודה הנשיא

וסתם נמי במשנה דברי יחידים
שראה רבי את דבריהם ושנאן
סתם כדי לקבוע הלכה כמותם.

במקום אחר כותב רש"י על
הנאמר בספרו של אדם הראשון
"רבי ורבי נתן סוף המשנה. סוף
תנאים, עד ימיהם אמרו איש את
דבריו בבית המדרש והיו
תלמידים גורסים שמועה

שמועה לבדה, ולא היו מסכתות סדורות וסדר נקבץ על הסדר. והם כללו האמור בדורות שלפניהם
וסידרו את המסכתות ואחריהם לא יוסיפו אלא מעט".

אנטונינוס היה שואל את רבי בדברי תורה והשקפת עולם, וכך מסופר:

"אמר לו אנטונינוס לרבי: גוף ונשמה יכולין לפטור עצמן מן הדין, כיצד? גוף אומר: נשמה חטאת,
שמיום שפרשה ממני – הריני מוטל כאבן דומם בקבר. ונשמה אומרת: גוף חטא, שמיום שפירשתי
ממנו – הריני פורחת באויר כצפור.

אמר ליה, אמשול לך משל, למה הדבר דומה: למלך בשר ודם, שהיה לו פרדס נאה, והיה בו בכורות
[ביכורי תאנים] נאות, והושיב בו שני שומרים, אחד חיגר ואחד סומא. אמר לו חיגר לסומא: בכורות
נאות אני רואה בפרדס. בא והרכיבני ונביאם לאכלם. רכב חיגר על גבי סומא, והביאום ואכלום. לימים
בא בעל פרדס. אמר להן: בכורות נאות היכן הן? – אמר לו חיגר: כלום יש לי רגלים להלך בהן? – אמר
לו סומא: כלום יש לי עינים לראות?

מה עשה – הרכיב חיגר על גבי סומא ודן אותם כאחד. אף הקדוש ברוך הוא מביא נשמה וזורקה בגוף,
ודן אותם כאחד. שנאמר "יקרא אל השמים מעל ואל הארץ לדין עמו" (תהלים נ, ד). "יקרא אל השמים
מעל – "זו נשמה, "ואל הארץ לדין עמו" – זה הגוף (בבלי, סנהדרין צא ע"א-ע"ב).

אנטונינוס תוהה על כך שהגוף עשוי לטעון שמשעה שמת, הוא מוטל דומם בקבר ואינו חוטא יותר,
ואילו הנשמה טוענת לעומת הגוף, שהוא זה שחטא, כי מיום שפרשה ממנו היא עפה באויר כציפור
ואינה מסוגלת לחטוא עוד. על כך עונה רבי יהודה הנשיא באמצעות משל החיגר שרכב על גבי הסומא.
כשם שהחיגר והעיוור גנבו את ביכורי התאנים בעזרת רגלי העיוור ועיני החיגר, ובכך מעלו בתפקידם
כשומרי הפרדס, כך גם השילוב של הגוף והנשמה עלול להביא את החטא על האדם, ועל כן הם נידונים
יחד כאחד.

יש הסוברים כי אנטונינוס הקיסר הרומי התגייר, ויש אחרים הסוברים שנתר בגוינותו, בין כך או כך
הידידות בינו לבין רבי יהודה הנשיא הצמיחה טובה מרובה לעם ישראל לדורות הבאים.

דיני חינוך הילדים

בפרשיות אלו אנו מתוודעים לחשיבותו של החינוך עוד מקטנות והשפעתו על עיצוב דמותו של הנוער בחינוך הדורות הבאים.

א. כל אב חייב לחנך את בניו ובנותיו הקטנים בכל המצוות, בין במצוה דאורייתא בין במצוה דרבנן, כל מצוה ומצוה לפי דעת הקטן והקטנה. ואם אין האב קיים, מוטלת חובת החינוך על האם, ועל אחרים. וכן צריכים הם לגעור בהם ולהפרישם מכל דבר איסור ומחברים רעים, כדי לחנכם בקדושה ובצניעות, כמו שאמר הכתוב 'חנך לנער על פי דרכו' וגו'. וביותר צריכים להשגיח עליהם שלא ידברו שקרים, וללמד לשונם דברי אמת ולהרחיקם מן הנדרים ומן השבועות, וכן מקללות ומניבול-פה ח"ו. ודברים אלו מוטלים על האבות ועל המלמדים.

ב. הגעת זמן החינוך למצוות עשה, היא בכל קטן לפי חכמתו והבנתו. כגון אם הוא כבר יודע מעניין שבת, חייב לשמוע קידוש והבדלה וכל כיוצא בזה. והחינוך במצוות לא תעשה, בין בדאורייתא בין בדרבנן, הוא בכל תינוק שהוא בריהבנה, שמבין כשאומרים לו שזה אסור לעשות, או אסור לאכול. ויש לחנך הקטנים שיענו בבית-הכנסת אמן, ושאר הדברים. ומשעה שהתינוק עונה אמן, יש לו חלק לעולם הבא. וצריך לחנכם שיעמדו בבית-הכנסת באימה וביראה. אבל אותם שהם רצים ושבים ומבלבלים, מוטב שלא להביאם.

ג. דבר שאין בו איסור מצד עצמו, אלא שהיום גורם, יש אומרים שאין בו מצות חינוך. ולפיכך הם מתירים ליתן לקטן לאכול או לשותות קודם קידוש, אף-על-פי שחייב לחנכו בקידוש. אבל אסור ליתן לו לאכול חוץ לסוכה. שדוקא בקידוש שהוא כמו איסור לאו, שאסור לאכול קודם קידוש, בזה הקילו. אבל לעבור על עשה, אסור ליתן לו.

ד. קטן שעשה מלאכה בשבת, או שאכל דבר איסור, אין בית-דין או שאר בני אדם, (חוץ מאביו או אמו, כמבואר לעיל) מחויבים לגעור בו ולהפרישו מזה, לפי שאינו בן-ידעת. במה דברים אמורים, כשעשה הקטן מעצמו. אבל אסור לתת לו דבר-איסור לאכול, או לצוותו שיעשה איזה איסור, גם אם עדיין איננו מבין כלום, אפילו למי שאינו אביו של-קטן, ואפילו דבר האסור רק מדרבנן. ורק אם הוא חולה קצת וצריך לאכול דבר איסור, יש להתיר לתת לו על-ידי גוי.

ה. וכן אסור לכל אדם להרגיל קטן לחלל שבתות וימים טובים, ואפילו בדברים שאיסורן רק מדרבנן משום שבות. ולפיכך, יש אוסרים ליתן לקטן אפילו אם הוא פחות מתשע שנים, שיטלטל איזה דבר בשבת במקום שאין עירוב, ואפילו לצורך מצוה, כגון סידור וחומש לבית-הכנסת וכדומה. אבל במקום שיש עירוב, רק שמצד חומרא אין סומכים עליו, מותר לטלטל על-ידי קטן.

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע י"ב תמוז תשע"ז

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאה ציטרון. שרה בת שמחה. מרים יהודה. ציפורה ויהושע לוי. ביבה אלימלך. ישי הלוי. עור בן עישה. תקוה בת עזיהו. אלגרה בת ג'אן. אסתר בת זוהרה. מול בת עזיהו. אברהם בן רחל. רחמים בן סולמנ. הראל בן אביגיל. אילנה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת זוהרה. מיטל מוריה אדרי הי"ו.

להחזרת נעדר צה"ל ושבויו ובהם: אורון שאול, דוד גולדן, גיא חבר, רון ארד, יהודה כץ, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הי"ו.
לעילוי נשמת: הגר"ע יוסף זצוק"ל. הגר"מ אליהו זצוק"ל. רבי מסעוד מלול זצ"ל. רבי יצחק שושן זצ"ל. רבי יעקב שושן. הרב שלמה צורף. יונה יונה. סופר מנחם. אליאור קדושים. הרב אברהם צוקרמן. יצחק עמידה. נדיר נחום. נסים כהן. רובי צעדי. יצחק בן מול מורח. מרדכי ומושה מורח. ישראל אברהם נתן. אברהם אוהיון. מרדכי צאי. שלמה בן מרים. יצחק ועמרם אשיאם. ר' חיים אוחנס. לוי יצחק אמרדי. אורן מועלם. אליהו מייט. דוד הלבי. דוד גרוסברג. יואל דללי. עמנוס דמרי. רזי שלמה. סימנטוב משה יהודה. ישראל בן מגרה. רבי דוד הכהן. ישראל בן שושנה. נעים משה. אהרן מורח. יצחק ושמחה אילון. נסים וסוליקה שושן. יצחק ולאה אסטרונ. נדירה שמעון. מנירה לוי. ליט שבת. אסתר בת תורא. אסתר חרד. חנה יצחקי. דינה פונדק. אליהו בת פריחה. תירצה זיגדון. אסתר וענבר נחום. דניאל אלמליח. אליהו אדרי. נסים מלי. מרים ועטנו. עזיהו עמוס. רות יעקב. חיה רחל לוי. נעימה בת מגוידה. לואיזה מדר. זוהרה בת חנה. עליזה כהן. שרה אליאל. יוכבד ועקנו. חסיבה ששפטש. עישה דהן. ברכה סופ. רותי יאמל. סמטלה בת אולטה. אסתר איבני. כמסיה דידי. כמשיה כהן. אליס מובל. אילה שחר. רבקה שיערו. אריאל דרסעובר ז"ל.
ולע"נ: הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדר, שושנה רוזה, רפאל פריצי, וציציליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483
אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה